

Σύμφωνα με το άρθρο 14 του Ποινικού Κώδικα, έγκλημα είναι:

«Πράξη άδικη που καταλογίζεται στο δράστη και τιμωρείται από το Νόμο».

- Οι αξιόποινες πράξεις είναι ένα υποσύνολο των *άδικων πράξεων*.
- Ο ποινικός νομοθέτης προστατεύει *έννομα αγαθά* του κοινωνικού συνόλου και του ατόμου και επιβάλλει το σεβασμό τους.

Κυριότερα έννομα αγαθά	
του κοινωνικού συνόλου	του ατόμου
Πολίτευμα	Ζωή
Εδαφική ακεραιότητα	Υγεία, σωματική ακεραιότητα
Αμυντική ικανότητα	Προσωπική ελευθερία
Ελεύθερη άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων	Τιμή
Δημόσια τάξη	Ιδιωτικό απόρρητο
Στρατολογική υποχρέωση	Ιδιοκτησία
Γνησιότητα νομίματος	Περιουσία
Ομαλή, αδιάβλητη λειτουργία της Δικαιοσύνης και των Δημόσιων Υπηρεσιών	

Πράξη άδικη

Πράξη που αντιτίθεται στους κανόνες Δικαίου. Η άδικη πράξη διαπράττεται όταν ο δράστης:

- τελεί ένα από τα εγκλήματα που έχει απαγορεύσει με τον Ποινικό Κώδικα ή τους υπόλοιπους νόμους ο ποινικός νομοθέτης,
- δε συντρέχει λόγος που να αίρει το Άδικο, δηλαδή ο δράστης διαπράττει έγκλημα, αλλά το Δίκαιο δεν τον αποδοκιμάζει. Οι πιο γνωστές περιπτώσεις είναι:
 - Η *προσταγή* (π.χ. ο στρατιώτης που λαμβάνει εντολή από τον προϊστάμενό του να χρησιμοποιήσει τα όπλα του σε μια πολεμική σύγκρουση).
 - Η *άμυνα* (π.χ. εάν κάποιος αμυνόμενος πυροβολήσει και σκοτώσει αυτόν που του επιτέθηκε).
 - Η *κατάσταση ανάγκης* (π.χ. όταν βλέπουμε ένα σκύλο ενός γείτονα να επιτίθεται σε άνθρωπο περαστικό πρέπει να σταθμίσουμε τι είναι σημαντικό, η περιουσία του γείτονα, δηλαδή ο σκύλος, ή η ανθρώπινη ζωή).
 - Η *σύγκρουση καθηκόντων* (π.χ. ο γιατρός, που έχοντας μόνο μία συσκευή οξυγόνου στο νοσοκομείο του αποφασίζει να σώσει έναν από τους δύο ετοιμοθάνατους ασθενείς).

Η πράξη αυτή να μπορεί να καταλογιστεί στο δράστη

Ο κανόνας είναι ότι κάθε άνθρωπος που διαπράττει μία άδικη πράξη είναι ικανός καταλογισμού.

Εξαιρέσεις:

Α) Ο ανίκανος προς καταλογισμό λόγω έλλειψης πνευματικής ωριμότητας ή ψυχικής υγείας. Ο δράστης αυτός δεν είναι σε θέση να αντιληφθεί το άδικο της πράξης του.

- Πλήρως πνευματικά ανώριμοι, λόγω ηλικίας, είναι τα παιδιά που δεν έχουν συμπληρώσει το 12^ο έτος της ηλικίας τους.
- Οι έφηβοι από το 12ο έως το 17ο έτος της ηλικίας τους, εφόσον κριθεί ότι έχουν πνευματική ωριμότητα και επομένως ικανότητα προς καταλογισμό, δεν τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης, αλλά με εγκλεισμό σε αναμορφωτήριο ή σωφρονιστικό κατάστημα.
- Περίπτωση μειωμένης πνευματικής ωριμότητας θεωρεί το Ποινικό Δίκαιο τους κωφάλαλους εγκληματίες, αν κριθεί ότι δεν είχαν την πνευματική ικανότητα να αντιληφθούν το άδικο της πράξης τους.
- Περίπτωση ανικανότητας θεωρείται η διατάραξη της συνείδησης (μέθη, υπνοβασία, πυρετικό παραλήρημα, ψυχική παραφορά, επιληπτική κρίση).
- *Μειωμένος καταλογισμός:* ενδιάμεση περίπτωση μεταξύ ικανότητας και ανικανότητας προς καταλογισμό. Μπορούν να συμμορφωθούν προς τις απαιτήσεις του Δικαίου, αλλά θα πρέπει να καταβάλλουν πολύ μεγαλύτερη διανοητική και βουλητική προσπάθεια γι' αυτή τη συμμόρφωση. Θεωρούνται άξιοι μομφής, αλλά ηπιότερης τιμωρίας σε σχέση με τους πλήρως ικανούς προς καταλογισμό δράστες.

Β) *Όποιος ενεργεί ανυπαίτια.* Υπαιτιότητα είναι η ψυχική στάση του δράστη απέναντι στην άδικη πράξη του και περιλαμβάνει δύο μορφές:

- **Δόλος** (η βαρύτερη μορφή): η ψυχική στάση του δράστη που γνωρίζει το εγκληματικό αποτέλεσμα της συμπεριφοράς του και είτε το επιδιώκει είτε το αποδέχεται.
 - **Δόλος επιδίωξης** (π.χ. ο Α επιθυμεί να δολοφονήσει τον Β, τον πυροβολεί και τον σκοτώνει).

- *Ενδεχόμενος δόλος* (π.χ. ο Α επιθυμεί να δολοφονήσει τον Β, προβλέπει όμως ότι λόγω της μεγάλης απόστασης είναι πιθανό να αστοχήσει και να σκοτώσει τον Γ, που στέκεται κοντά του. Πυροβολεί και σκοτώνει τον Γ). Τιμωρούνται αυστηρά από το Ποινικό Δίκαιο.
- *Αμέλεια* (η ελαφρότερη μορφή): η έλλειψη προσοχής από μέρους του δράστη.
 - *Αμέλεια χωρίς συνείδηση*: ο δράστης που δεν προβλέπει καθόλου το εγκληματικό αποτέλεσμα της συμπεριφοράς του (π.χ. οδηγός που τρέχει με ιλιγγιώδη ταχύτητα και σκοτώνει πεζό, χωρίς καν να το αντιληφθεί). Τιμωρείται γιατί δεν κατέβαλε τη δέουσα προσοχή.
 - *Ενσυνείδητη αμέλεια*: ο δράστης που προβλέπει ως πιθανό το εγκληματικό αποτέλεσμα της συμπεριφοράς του, πιστεύει όμως ότι δε θα επέλθει (π.χ. ο επιπόλαιος οδηγός, αν και καταλαβαίνει ότι οδηγεί επικίνδυνα, το αντιπαρέρχεται και τελικά προκαλεί τροχαίο ατύχημα). Τιμωρείται γιατί επέδειξε ελαττωματική και ανεπαρκή προσοχή για να αποφύγει το συμβάν.

Γ) *Όποιος δεν έχει συνείδηση του Άδικου της πράξης του.*

- *Πραγματική πλάνη*: η άγνοια ή η εσφαλμένη αντίληψη ενός περιστατικού που αποτελεί στοιχείο του εγκλήματος (π.χ. κυνηγός περνά έναν άνθρωπο για θήραμα, τον πυροβολεί και τον σκοτώνει).
- *Νομική πλάνη*: η άγνοια ή η εσφαλμένη αντίληψη του αδίκου. Ο δράστης έχει πλήρη γνώση της πραγματικότητας, αλλά δε γνωρίζει ότι διαπράττει άδικη πράξη (π.χ. αλλοδαπός αγνοεί ότι μία συμπεριφορά του παραβίασης του Κώδικα Φορολογικών Στοιχείων θεωρείται ποινικό αδίκημα, γιατί στη χώρα του η παραβίαση αυτή θεωρείται απλή διοικητική πράξη).

Δ) *Όποιος δεν είχε την ανθρώπινη δυνατότητα για συμμόρφωση.* Το ένστικτο της αυτοσυντήρησης, να προστατεύσει τον εαυτό του ή κάποιο συγγενή του, ωθεί το δράστη σε μια ψυχολογικά αναγκαστική εγωιστική επιλογή (π.χ. δύο ναυαγοί που αγωνίζονται πάνω σε μια σχεδία και χαροπαλεύουν με τα κύματα και που κάποια στιγμή ο ένας πετά τον άλλον στη θάλασσα για να σωθεί ο ίδιος).

Η πράξη να τιμωρείται από το Νόμο

Εξαιρέσεις:

- Η έμπρακτη μετάνοια (σε ορισμένα εγκλήματα).
- Η παραγραφή.
- Η αμνηστία στα πολιτικά εγκλήματα.
- Η απονομή χάριτος.

Πηγή: Εισαγωγή στο Δίκαιο και του Πολιτικούς Θεσμούς, Β' Ενιαίου Λυκείου, ΟΕΔΒ

